

MALA EKONOMSKA BIBLIOTEKA

192.

5

EKVATOR

LATINSKA
AMERIKA

192

KULTURA

ZAGREB

EVROPA I SAD
U BORBI ZA TRŽIŠTA
LATINSKE AMERIKE

*Izvodi iz Studije o trgovini Latinske Amerike s Evropom,
Ujedinjene Nacije, Odjeljenje za ekonomske poslove, Ženeva, 1953.*

Izvode iz publikacije Odeljenja za ekonomske poslove Ujedinjenih Nacija:
A STUDY OF TRADE BETWEEN LATIN AMERICA AND EUROPE,
ZENEVA, 1953., priredio za štampu Vladimir Baum

Glava 1

UVOD

U toku posljednjih pedeset godina tri su teška udarca pogodila trgovinu između Evrope i Latinske Amerike, dva svjetska rata i velika kriza. Ovi udarci, zajedno s poteškoćama, koje su iza njih ostale, spriječili su da se obujam trgovine između ova dva područja povećava tempom, koji bi odgovarao stupnju ekonomskog razvitka u Latinskoj Americi, ili čak mnogo sporijem porastu evropske privrede. Nakon svakog udarca dolazilo je do stanovitog poboljšanja, ali više nikada nije bio dostignut brzi tempo ekspanzije karakterističan za trgovinu početkom ovog stoljeća. Godine 1951. obujam izvoza iz Latinske Amerike u Evropu i obujam evropskog izvoza u Latinsku Ameriku bili su još uvijek daleko ispod nivoa godine 1913.¹

Dva su svjetska rata bila naročito značajna, jer su usporila razvitak evropske privrede, dok su istovremeno ubrzala razvoj drugih područja, osobito Sjedinjenih Država i Latinske Amerike. S jedne strane, dva su rata ogromno potakla industrijsku proizvodnju i potražnju za uvozom Sjedinjenih Država, dok, s druge strane, privreda Latinske Amerike u svom brzom razvoju nije mogla naći u zaraćenoj Evropi odgovarajuće tržište za njenu proizvodnju, koja je sve više rasla. Zato su, kao posljedica obaju ratova, slabile veze između Latinske Amerike i Evrope, a povećavao se udio Sjedinjenih Država u trgovini s Latinskom Amerikom. Svim suprotno latinsko-američkoj trgovini sa Evropom, koja se smanjila, trgovina sa Sjedinjenim Državama, postigla je posljednjih godina daleko veći obujam nego 1913. godine.

Ovakav protivurječan razvitak nije bio samo posljedica rata i krize. Tendencija ka industrijalizaciji u Latinskoj Americi, koja je povećavala potražnju za industrijskom opremom i smanjila potražnju za tekstilom, favorizirala je uvoz na onom polju gdje je industrija Sjedinjenih Država bila nadmoćna, dok je žestoko smanjila potražnju za najvažnijim evropskim artiklima. — To je bio proces, koji je rat više ubrzao nego izazvao, iako je u Drugom

¹ Veći dio analiza u ovoj studiji zasniva se na podacima za razdoblje od 1945. do 1951. godine, — t. j. prije nego što se završila obnova vrlo znatnog zapadno-njemačkog izvoza u ovo područje.

svjetskom ratu ubrzanje bilo tako veliko, da je gotovo odgovaralo uzroku. Nakon Drugog svjetskog rata, državna politika industrijalizacije u Argentini — koja je jedan od najvažnijih snabdjevača Evrope sirovinama — drastično je smanjila količine raspoložive za izvoz, a to je bio jedan od važnijih činilaca, koji su pridonijeli smanjenju trgovine.

RAZDOBLJE PRIJE PRVOG SVJETSKOG RATA

Početak je dvadesetog vijeka razdoblje osobito brzog razvitka latinsko-američkih republika. Dok je ukupna potražnja kako u Evropi, tako i u Sjedinjenim Državama neprekidno rasla, latinsko-američka proizvodnja i izvoz još su se brže povećavali, te je sve veća postajala važnost Latinske Amerike kao izvora sirovina. U razdoblju od 1895. do 1899. godine, uvoz iz Latinske Amerike iznosio je 5% ukupnog britanskog uvoza; posljednjih je pet godina prije Prvog svjetskog rata udio Latinske Amerike iznosio 10% znatno većeg britanskog uvoza. Dok se proizvodnja u Evropi povećavala za oko 45% u toku od petnaest godina, koje su prethodile Prvom svjetskom ratu, obujam uvoza iz Latinske Amerike gotovo se udvostručio.

Do ovog je brzog razvitka došlo uslijed eksploatacije novih područja u Latinskoj Americi i pojave tog kontinenta kao vrlo efikasnog proizvođača prehrambenih proizvoda i sirovina. U oblasti La Plate otpočela je puna proizvodnja i, zahvaljujući njenoj konkurentskoj sposobnosti, ona je našla pogodna tržišta za svoj izvoz. Na primjer, u pšenici i mesu to je područje naskoro postalo ozbiljan takmac Sjedinjenih Država, koje su ranije bile nadmoćne u izvozu tih artikala. Tabela 1. pokazuje snažan napredak postignut u proizvodnji nekoliko glavnih artikala, osim kave, kod koje je već prijetila hiperprodukcija.

Tabela 1
PROIZVODNJA IZABRANIH ARTIKALA
U tisućama tona, godišnji prosjeci

Artikl	Zemlja proizvođač	1900—1904	1910—1914	1925—1929
Pšenica	Argentina	2,550	4,000	6,750
Nitrati	Čile	1,450	2,550	2,500
Cink	Bolivija	12	23	38
Šećer	Kuba	788	2,200	4,900
Bakar	Čile	30	40	250
Kava	Brazilijska	684	720	1,240

Izvor: Nacionalne statistike.

Razmah je proizvodnje dobrim dijelom omogućio uvoz inozemnog kapitala, poglavito, evropskog porijekla. Ranije je Ujedinjeno Kraljevstvo bilo glavni izvor investicija za Latinsku Ameriku. Inozemna je investiciona aktivnost bila naročito živa u razdoblju, koje je prethodilo Prvom svjetskom ratu. Početkom dvadesetog vijeka, Francuska, Njemačka i Sjedinjene Države također su investirale u znatnom obujmu. Uoči Prvog svjetskog rata, britanske investicije u Latinskoj Americi procijenjene su na 5 milijardi dolara, francuske na 1,2 milijarde dolara, njemačke na 900 milijuna dolara, a investicije Sjedinjenih Država na 1,3 milijardi dolara. Kao što pokazuje Tabela 2, Latinska Amerika je apsorbirala oko jedne petine ukupne sume vanjskih investicija tih zemalja.

Tabela 2
UKUPNE INOZEMNE INVESTICIJE 1913—1914
GEOGRAFSKA RASPODJELA
U milijardama dolara

Lokacija investicije	Zemlja investitor
Ujedinjeno Kraljevstvo 18,0	Afrika 4,7
Francuska 9,0	Azija 6,0
Njemačka 5,8	Evropa 12,9
Sjedinjene Države 3,5	Sjeverna Amerika 10,5
Belgija, Holandija i Švicarska 5,5	Latinska Amerika 8,5
Japan, Portugalija i Švedska 2,2	Oceanija 2,3
44,0	44,0

Izvor: International Capital Movements during the Inter-war Period, Publikacija Ujedinjenih nacija, Prodajni br. 1949. II. D. 2, str: 2.

Smatra se, da su većina investicija Sjedinjenih Država i Njemačke, i dvije trećine francuskih investicija u Latinskoj Americi uložene u razdoblju od 1900. do 1914. godine. Međutim, i u tom je razdoblju, Ujedinjeno Kraljevstvo dalje ostalo glavni kreditor, igrajući osobito važnu ulogu u razvoju željeznica.

Sklop povoljnih činilaca — povećanje izvoza, povoljne cijene i priliv kapitala — dozvolio je, da se vrlo brzo poveća uvoz, koji se udvostručio između 1900. i 1913. godine, kao što to pokazuje Tabela 3. Najveći je rast zabilježen u zemljama, koje su primile najviše evropskog kapitala — u Argentini, Braziliji i Čileu. Evropa je također bila najvažniji trgovački partner. Ona je uzimala 60% latinsko-američkog izvoza i na nju je otpadalo 65% uvoza Latinske Amerike.

trebna da se izravnavaju bilance između latinsko-američkih zemalja. Te su mogućnosti ograničene relativno niskim nivoom trgovine između većine zemalja Latinske Amerike.

Isto je tako općenito točno (s glavnim izuzetkom transakcija u konvertibilnim funtama), da pojedine latinsko-američke zemlje ne mogu upotrebiti pozitivne bilance s jednom evropskom zemljom, da bi platile dugove drugoj evropskoj zemlji. S evropske strane mogućnosti za razvoj takvih multilateralnih plaćanja ipak su veće, kako zbog intenzivnijih trgovinskih i financijskih odnosa unutar Evrope, a i zbog toga što evropska platna unija već raspolaze sistemom kliringa, pri kojem se bilateralni krediti i dugovi između zapadno-evropskih zemalja automatski prebijaju i svode na jednostavni položaj čistog kreditora ili dužnika za svaku zemlju Unije.

Potrebno bi bilo iskustvo, da se prosudi, koliko bi daljnjem razvitku trgovine između Latinske Amerike i Evrope pridonijelo proširenje i primjena takvog platežnog mehanizma, koji bi služio trgovini između dva područja. Prema onome što se može sada predvidjeti, bilo bi vjerojatno pogrešno očekivati, da bi samo reguliranje plaćanja moglo dovesti do procvata ove trgovine. Sigurno je, da sadašnji uvjeti plaćanja nisu spriječili evropske zemlje, da učine veće napore, kako bi proširile svoj izvoz u one zemlje Latinske Amerike, u kojima dolarima plaćaju svoje trgovačke deficite. U drugim latinsko-američkim zemljama, naročito kod vodećeg evropskog trgovačkog partnera, Argentine, čini se, da je trgovinu zadnjih godina ograničavala proizvedena količina za izvoz, a ne poteškoće u plaćanju od strane evropskih zemalja.

Ipak ne može biti sumnje, da sadašnji sistem plaćanja, kod kojeg svaka zemlja traži da izbjegne ili smanji bilateralne deficite, što zahtijevaju plaćanje u dolarima, nije adekvatan temelj, na kome se može procijeniti mogućnost razvoja trgovine, koju bi mogli omogućiti elastičniji uvjeti plaćanja.

SADRŽAJ

Uvod	5
Izvoz Latinske Amerike u Evropu	20
Uvoz Latinske Amerike	37
Uvjeti za proširenje trgovine	58

Mala ekonomska biblioteka svezak 5
EVROPA I SAD U BORBI ZA TRŽIŠTA
LATINSKE AMERIKE
Korektori: Blaženka Tićac i Mario Lovrić
Štampanje završeno mjeseca rujna 1953.
u Štamp. zavodu »Ognjen Prica«, Zagreb